

ŞOR TÜRKÇESİNDE +LXg EKİ İLE YAPILMIŞ SIFATLAR¹

Doç. Dr. A. V. YESİPOVA²
(Çevirenler: Dr. Reshide ADZHUMEROVA³
Dr. Emine ATMACA⁴)

Özet:

Şor Türkçesi, Altay dağının kuzeyi, Kondom ve Marassı ırmaklarının kıyılarında yaşayan Hakas ve Dağlı özerk bölgeleriyle sınırdas olan Şor halkının dilidir. Türk dilinin lehçelerini sınıflandıran araştırmacılara göre Şor Türkçesi, Güney Sibirya koluna aittir. Bu Türkçe, Teleüt, Tuva ve Hakas Türkçeleriyle aynı grupta yer alır. Şor Türkçesi, bugün Türk lehçeleri içerisinde tarihi ve edebiyatı en az araştırılmış ve günümüzde kaybolma tehlikesi yaşayan Türk lehçelerinden biridir.

Bu makalede, Şor Türkçesinde +LXg ekinin oluşturduğu kelime yapma örnekleri, ekin cümlede kazandığı anlam yükleri ve bu ek ile oluşturulmuş sıfatların kullanımı üzerinde durulmuştur. Makale, Şor Türkçesinin söz varlığını içeren bütün sözlükler, Şor-Rus-İngiliz söz varlığını kapsayan Şor Türkçesinin dijital metinleri, Şor Türkçesi ile ilgili gramer ve ders kitapları taranarak hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Türk lehçeleri, Şor Türkçesi, sıfat, Şor Türkçesinde +LXg eki
Adjectives Formed By +LXg Appendix in Shor Turkic Language

Abstract:

Shor, which is a Turkic language is used by shorian people who live close to Hakas and Dağlı autonomous regions and by the side of Kondom and Marassı rivers. According to researchers categorizing dialects of Turkic language, shor stems from Southern Siberia. This Turkic language takes place in the group of Teleut, Tuva and

1 Bu makalenin aslı, Voprosi Altayskoy Filologii (Pamyati E. R. TENİŞEVA) Rossiyskaya Akademiya Nauk, İnstitut Yazıkoznaniya, İnstitut Arheologii Kavkaza Sektor drevnih rukopisey (Rusya Bilimler Akademisi Dil Bilimi Enstitüsü Kafkas Arkeoloji Enstitüsü Eski El Yazıları Bölümü) Altay Filolojisi Soruları Moskova 2008 v. -Vıp. 3. 0,42 p.l, s. 230-240, Tezaurus kitabında yayımlanmıştır.

2 Doç. Dr. Novokuznetsk Devlet Pedagoji Enstitüsünde öğretim üyesi. esipova@pochta.ru

3 Yrd. Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Bölümü. reshidekirim@gmail.com

4 Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. eatmaca@sakarya.edu.tr

Hakas Turkic languages. In present day, Şor is one of the Turkic dialects which is on the verge of extinction and it also takes place among the least searched ones in terms of history and literature.

In this article, we focus on examples of word formations by +LXg appendix and study the meaning which comes out as a result of the usage of this kind of appendix in the sentence. In the article, we also discuss the usage of adjectives which are formed by this appendix. This article was created by scanning grammar and coursebooks about Şor language, digital texts in this language which encompass Şor-Russian-English vocabularies and all the other dictionaries including only Şor vocabularies.

Key words: *Turkic dialects, Şor Turkic Language, +LXg appendix in Şor Turkic Language.*

Bu araştırma, tarama usulü ile elde edilmiş malzeme üzerinden yapılmıştır. Taranan kaynaklar şöyledir: Şor Türkçesi söz varlığını içeren bütün sözlükler, Şor-Rus-İngiliz söz varlığını kapsayan Şor Türkçesinin dijital metinleri⁵, Şor Türkçesi ile ilgili gramer ve ders kitapları.

Araştırdığımız sıfatlar, bütün Türk lehçelerinde mevcuttur. Bu sıfatlar, +lig, +lig, +lu, +li, +lu, veya +laah ekleri ile meydana gelmektedir. Eski bir ek olan +LXg eki, asıl fonetik biçimde Türk dilinin Şor, Hakas, Tuva ve Tofa lehçelerinde korunmuştur (Rassadin 1978: 109). Çağdaş Türk lehçelerinin çoğunda +LI eki kullanılmaktadır.

+LXg eki (diğer Türk lehçelerindeki benzerleri ile birlikte) çok kullanılan kelime türetme eklerinden biridir. Türk dilinde bu ekle sıfatlar ve isimler türetilmiştir. Şor Türkçesinde bu ek, sıfatların oluşumunu sağlamaktadır.

Bu çalışmadaki amaç, Şor Türkçesinde +LXg ekli sıfatları tanımlamaktır. Şor Türkçesi, Güney Sibiryaya koluna ait, az araştırılmış ve kaybolma tehlikesi yaşayan Türk lehçelerinden biridir. Çok varyantlı kelime yapma eki olan +LXg ekinin en yaygın şeklinin seçimi, bu ekin oluşturduğu kelime yapma şekilleri, onun cümlede kazandığı anlam yükleri ve +LXg eki ile oluşmuş sıfatların kullanımı gibi hususlar bu yazımızın hedefleri dâhilindedir.

Yesipova, malzemenin önemli bir kısmını dağlık Şor bölgesine yapmış olduğu özel dil bilimi seyahatlerinde derlemiştir. Örnek cümleler, N. I. Direnkova'nın *Şor Türkçesi Grameri* çalışmasından alınmıştır.⁶

Şor Türkçesi dil bilimi ile ilgili kaynaklar arasında özel olarak +LXg eki ile ilgili çalışmaya rastlanmamaktadır. Buna rağmen N. P. Direnkova *Şor Türkçesi Grameri*'nde bu ekin bazı fonetik biçimlerini vermiş, onun kelime yapımındaki işlevini tanımlamış ve bu ekin isimlerin oluşumunu sağladığından söz etmiştir (Direnkova 1941: 73).

5 Bu çalışma 1999-2002 yıllarında uluslararası proje çerçevesinde yapılmıştır. Projenin adı, Şor Türkçesi Metinleri Dijital Korpusu'dur (edebî metinler ve halk konuşması metinleri). Projenin amacı, kaybolmak üzere olan Şor Türkçesinin malzemelerini korumak ve dil bilimi açısından tanımlamasını yapmaktır. Projeyi yürütenler: Doç. Dr. A. V. Yesipova (Kaz GPA) ve Prof. Dr. M. Erdal (Frankfurt Üniversitesi), proje koordinatörü, I. A. Nevskaya'dır.

6 N. P. Direnkova (1941), *Grammatika Şorskogo Yazıkı*. (Şor Türkçesi Grameri), Leningrad, Moskova: AN SSSR.

Şor Türkçesinde +LXg ekinin on altı varyantı mevcuttur. Bu yüzden eki, (+LXg) şeklinde vermek gerekir. + işareti, isme bağlanmayı isim kategorisini gösterir. – işareti, fiile bağlanmayı fiil kategorisini gösterir. Büyük harfler, değişken seslere küçük harfler ise sabit seslere işarettir. Ünsüzün damaksızlık açısından değişkenliği şemada gösterilmiştir. Şor Türkçesinde ötümlü patlayıcı damak g sesini yansıtan ayrı bir işaret (~ grafem) yoktur. Kelime sonu ünsüzünün damaksız özelliğine göre değişkenliği bir önceki ünlüden dolaydır. Arka sıra ünlülerinden sonra ise damaksız olmayan ünsüz gelir. Bu yüzden şemada ünlünün değişkenliğini göstermek yeterlidir. Şemada ünlülerin (X) değişkenliği kurallı olarak yansıtılmamıştır; çünkü ünlülerin damak uyumu kuralları ve Şor Türkçesi ünlülerinin dudak uyumu özellikleri arasında doğrudan bir ilişki vardır. +LXg eki şemasının tam açıklaması şöyledir:

+LXg

L → t (ötümsüz ünsüzlerden sonra)

L → n (sürekli patlayıcı geniz ünsüzleri m, n ve geniz damak dış ünsüzü ŋ'den sonra) – edebî dilde

L → d (sürekli patlayıcı geniz ünsüzleri m, n ve geniz damak dış ünsüzü ŋ'den sonra) – Kondom ağzında⁷

L → l (diğer durumlarda)

Ötümsüz ünsüz ile biten temel köklerden sonra +tig alt şekli (~ allo-morf) kullanılır, sürekli patlayıcı geniz ünsüzleri olan m, n ve geniz damak dış ŋ'sinden sonra +dig alt şekli (Kondom ağzında) kullanılır. +hg alt şekli ünlüden sonra, ötümlü ünsüzden sonra akıcı sesler r, l ve yarı ünlü y sesinden sonra kullanılmaktadır. Bunun dışında şemaya göre, yukarıda bahsi geçen her bir alt şeklin (~allomorf) ünlü farkı ile kendine has dört alt şekli bulunmaktadır: +hg/+lig/+lug/+lüg, +nig/+ nig/+ nug/+ nüg, +dig/+ dig/+ dug/+ düg, +tig/+tiğ/+tug/+ tüg.

+LXg ekli sıfatlar, genelde isimlerden türetilir; ancak bazen, sıfat, sayı sıfatı ve fiillerden de türeyebilirler. Diğer Türk lehçelerinde olduğu gibi bu sıfatların türediği kelimeler arasında hareket adını ifade eden –ş'li isimler mevcuttur (4, 351). Mesela; Şor Türkçesinde *koleniş+tig* “sevgili”.

⁷ Araştırmacılar tarafından Şor Türkleri, “Kuznetsk (demirci) Tatarları”, “Tatar Kiji”, “Mrastı (~Mrassu Tatarları)” ve “Kondomtsı (~Kondom Tatarları)” olarak adlandırılır. Şor Türkçesinin en bilinen ağzı Kondom ağzıdır. Bu ağız, Rusya'nın Kemerovo bölgesi, Hakasya, Altay Cumhuriyeti'nde, Kondoma ve Tom nehirleri bölgesinde konuşulmaktadır. Bütün Kuzey Altay lehçe ve ağzlarında olduğu gibi Kondom Şor ağzı, Eski Türkçedeki kök vokalden sonra gelen d/'yi y/'ye çevirir (adak >> ayak). Şor Türkçesinin diğer ağzları ise Aşağı Marass, Mundıbaş (Kalar), Antropov, Yukarı Kondom ve Pızas ağzlarıdır. [http:// ru. wikipedia. org/wiki/ Кондомское_ шорское_ наречие](http://ru.wikipedia.org/wiki/Кондомское_шорское_наречие). Şor Türkçesinin a) Marass Ağzı (~ z/s (z)) ve b) Kondom ağzı (~y) arasındaki farklılıklar ise şöyledir: 1) Marass ağzında z/s ünsüzleri Kondom ağzında y ünsüzüne karşılık gelir: mozuk-pıyık, 2) Marass ağzında o,u ünlüleri Kondom ağzında ı,o ünlülerine karşılık gelir: kuzuruk-koyruk, 3) Marass ağzında -çagan zarf-fiil eki, Kondom ağzında -çıgan zarf fiiline karşılık gelir (Kaydarov-Orazov, Türklük Bilgisine Giriş (Aktaran Vahit Türk) Kesit yayınları, İstanbul, 2010: 231) (Aktaranın notu).

+LXg eki ile meydana gelen sıfatlar, hem soyut (*sağış+tıg* “akıllı” > *sagış* “akıl”), hem somut (*til+lig* “konuşkan” < *til* “dil”) isimlerden türetilir.

Söz konusu sıfatlar hem türemiş kelimelerden (*yigileş+tıg* “kararsız, emin olmayan, tereddütlü” < *yigileş* “kararsızlık, eminsizlik, tereddüt” → *yigile-* “tereddüt duy-“ → *yigi* “iki”) hem de türememiş kelime köklerinden oluşur (*pos+tıg* “yüksek” < *pos* “kendi”).

+LXg eki ile meydana gelen sıfatların türeme temelleri hem müstakil bir kelime, hem de ikileme (~ hendiodyoin) şeklinde olabilir. Mesela; Şor Türkçesinde *çel+lig* “havalı” < *çel* “hava”; *agıl sağış+tıg(k)* “samimi, cana yakın” < *agıl sagış* “samimiyet, cana yakınlık”. +LXg eki sadece Türkçe kelimelere değil, alıntı kelimelere de eklenebilir. Mesela; *alık+tıg* “kapsisli” < *alık* “kapsis” (Şor Türkçesi); *oçka+lıg* “gözlüklü” < *oçki* (Rusça) “gözlük”.

+LXg eki ile sıfatlar dört temel şekil üzerine oluşabilir:

1) Tn ↔ +LXg	2) Ta ↔ +LXg
3) Tnum ↔ +LXg	4) Tv ↔ +LXg

Bu şekillerde, *T* türeme temelidir, *Tn* isim, *Ta* sıfat, *Tnum* sayı ve *Tv* ise fiili karşılar.

İlk şekil, en yaygın görülenidir, diğerlerinin daha az örneği vardır. Onların cümle içinde kazandığı işlev/işlevler, detaylı olarak *Tatar Dili Grameri*’nde (Zakiyev 1993: 350-354) verilmiştir. Bu işlev/işlevlerin çoğu Şor Türkçesinde mevcuttur. Ancak Tatar Türkçesinde olmayanlar da vardır.

Tn ↔ +LXg şeklinin pek çok işlevi vardır:

1. Türeme temelinde adlandırılmış nesneyi karakterize işlevinde: Bu durumda +LXg eki ile türemişlerin anlamları şöyledir:

a) *Şahsın süreklili (sabit) olan belirtisi*. Mesela; *püdüş+tıg* “güvenli” < *püdüş* “güven, inanç”.

b) *Şahsın veya nesnenin kısa süreli bir belirtisi*. Mesela; *askay+lıg* “alaylı” < *askay* “alay”.

c) *Şahsın veya nesnenin dış belirtisi*. Mesela; *kursak+tıg* “hamile” < *kursak* “karın”.

2. Türeme temelinde adlandırılmış nesneyi çok sayıda içeren veya belirtiyi çok yüksek derecede ifade eden işlevinde: Mesela; *öñ+nüg* “renkli, ala” < *öñ* “renk, boya”.

3. Türeme temelinde anlatılan nesneyi içermeye işlevinde: Mesela; *kan+nıg* “kanlı” < *kan* “kan”; *mündür+lüg* “dolu” < *mündür* “dolu”.

4. Türeme temelinde adlandırılmış olan nesneden türetilmiş işlevinde: Mesela; *meşke+lig* “mantarlı” < *meşke* “mantar”.

5. Türeme temelinde adlandırılmış olan nesneden oluşmuş işlevinde: Mesela; *molat+tig* “çelik (sıfat)” < *molat* “çelik, polat”.

6. Türeme temelinde adlandırılmış nesneyi kendisinde içeren işlevinde: Mesela; *surag+lig* “sorulu” < *surag* “soru”.

7. Türeme temelinde adlandırılmış nesnenin bittiği yere göre belirti işlevinde: Mesela; *seybe+lig* (*çer*) “üvezin bittiği yer”.

8. Türeme temelinde adlandırılmış nesneyi kendi içerisine alan, kapsayan işlevinde: Mesela; *un+nug* (*kap*) “un çuvalı”, “içinde un olan çuval” < *un* “un”.

9. Türeme temelinde adlandırılmış maddenin etkisi altında kalan, asıl temelde adlandırılmış ile kaplı olma işlevinde: Mesela; *tat+tig* “paslı (pas ile kaplı)” < *tat* “pas”.

10. Türeme temelinde adlandırılmış nesne veya onun kısımları aracılığı ile çalışan işlevinde: Mesela; *kıl+lig* “telli” < *kıl* “tel”.

11. Türeme temelinde adlandırılmış nesne için tahsis edilmiş işlevinde: Mesela; *an+nig* “hayvan avı için tahsis edilmiş” < *an* “hayvan”.

12. Türeme temelinde adlandırılmış sesleri çıkartan işlevinde: Mesela; *ıgırak+tig* “gıcirtılı” < *ıgırak* “gıcirtı”.

13. Türeme temelinde adlandırılmış olan nesneye benzeyen işlevinde: Mesela; *tön+nüg* (Kondom ağzında) “çıkıntılı” < *tön* “tepe, burun”.

14. Türeme temelinde adlandırılmış nesnenin özelliğini taşıyan işlevinde: Mesela; *ayna+lig* “şeytani” < *ayna* “kötü ruh, şeytan”.

15. Türeme temelinde adlandırılmış nesneyi taşıyan işlevinde: Mesela; *çük+tig* “yükli” < *çük* “yük, bagaj”.

16. Türeme temelinde adlandırılmış olanı ödeyen işlevinde: Mesela; *alban+nig* “vergi ödeyen” < *alban* “vergi”.

17. Türeme temelinde adlandırılmış olana riayet eden işlevinde: *çozak+tig* “1) disiplinli, 2) kanuni, 3) örnek” < *çozak* “1) gelenek, âdet 2) kanun”.

18. Türeme temelinde adlandırılmış grubun içerisinde olan işlevinde: Mesela; *turu+lug* (*an*) “sürü içinde yaşayan (hayvan)” < *turu* “hayvan sürüsü”.

Ta ↔ + LXg şekli türeme temelinin adlandırdığı niteliği ifade eden işlevinde. Mesela; *aak+tig* 1) “masum, suçsuz, günahsız”; 2) “dürüst” < *ak* “beyaz, temiz”.

Tnum ↔ + LXg şekli türeme temelinin adlandırdığı niceliği ifade eden işlevinde: Mesela; *üş+tüg* “üç yaşında olan”.

Tv ↔ - LXg şekli türeme temelinin adlandırdığı durum ya da hareket sonucu oluşan belirti işlevinde: Mesela; *kodur-lug* “pürüzlü, pürtüklü, benekli, çopurlu”

< *kodur-* “çek-, çekip çıkart-, dürt-”; *kın-nıg* “sürükleyici, enteresan, zevkli” < *kın-* “beğen-”; *tanı-lıg* “ünlü, meşhur” < *tanı-* “1) tanı-, 2) bil-”.

+LXg eki ile oluşmuş sıfatlar, Rusçaya çevrildiğinde şöyle olur:

- 1) Sıfat olarak: *ot+tug* “ateşli” < *ot* “ateş”.
- 2) Sıfat-fiil olarak: *pür+lig* “yapraklarla örtülü” < *pür* “yaprak”.
- 3) İsim ve ön takı olarak: *tobrak+tıg (kumak)* “toprak ile kum”.
- 4) Nesne olarak: *koy+lug* “koyunu olan” (*po örekken koy+lug* “bu yaşlı kadının koyunu var”).

Bu türemişlerin Rusçaya aktarımı esnasında fiil kökeni içeren birleşik sıfatlar da kullanılır: Mesela; *altın+nıg kumak* “altın getiren kum” (yani; *getir-* “içer” fiili kullanılmıştır).

Diğer türemişlerden farklı olarak +LXg eki ile oluşmuş sıfatlar arasında çokanlamlı kelimelerin sayısı daha çoktur.

Mesela; *kıl+lıg* “1) telli 2) kıllı, saçlı” < *kıl* “1) saç 2) tel”.

+LXg eki ile türemişler, nesnenin tamlığını ya da eksikliğini ifade ederler: *kan+nıg* “kanlı”, *sug+lug* “sulu, ıslak”.

+LXg eki ile niteleme ve nispi sıfatlar da oluşur. (SIGTYA 1988: 151). Karşılaştırınız: *kıymak+tıg* “yağlı” ve *tıj kıymak+tıg* “çok yağlı”; *kın-nıg* “zevкли” ve *tıj kın-nıg* “çok zevкли”.

Mesela; Şor Türkçesinde *Ol nektig südi tıj kıymak+tıg* “O ineğin sütü çok yağlı.” (Ş G 1941: 73).

Bu cümlede *kıymak+tıg* “yağlı” sıfatı niteliğin kuvvetlenmesi anlamına gelir ve bu yüzden *tıj* zarfı ile kullanılmıştır.

Söz dizimindeki işlevlerine göre +LXg eki ile oluşmuş sıfatlar, diğer tür sıfatlardan çok farklı değillerdir. Cümlede genellikle *belirteç*, yüklemim isim kısmı olabilirler.

Mesela; Şor Türkçesinde *Kar+lıg poraan kayın turdı* “Karlı boran kopuyordu.”; *Pistiñ köl palık+tıg* “Bizim göl balıklıdır.”; *Kolhoznikter pay konuktuk pola perdiler* “Köylü işçiler zengin oluverdiler.” (ŞG 1941: 73).

İlk cümlede +LXg eki ile oluşmuş sıfat, *belirteç* işlevindedir (*kar+lıg* “karlı”) ve *boran* kelimesini tanımlar. İkinci cümledeki sıfat (*balık+tıg* “balıklı”) yüklemidir, üçüncü cümledeki (*pay konuk+tıg* “zengin”) yüklemim isim kısmıdır.

İsim yüklemi olarak ayrı durumlarda bu sıfat çoğul eki ile gelebilir:

Şor Türkçesinde *İlar yigi karındaştarga çüün-nüg-ler* “Onlar iki kardeş benziyorlar.” (Arb.).

+LXg ekiyle yapılmış sıfatlar, cümlede “nitelendirilmiş” belirteç yapısının temelini oluşturabilir (GAYA, 20). Mesela; *Eze, nançım, şığıp, alton aas+tıg gola purğıynı tartıp, çetton til+lig talay qomuzıynı qagıp per* “Haydi, arkadaşım, çıkıp, altmış delikli bakır (bakırdan yapılmış) boruyu çaliver, yetmiş dilli (deniz) kopuzu çaliver.” (ŞG 1941: 73).

Yukarıdaki örneklerde +LXg eki, belirteçli tamlamalara eklenir. Bu tamlamalarda belirteç, sayı ile ifadelenir ve onları şöyle nitelendirir: *Alton aas* “altmış delik (ağız)” ve *çetton til* “yetmiş dil”. Bakır boru ve (deniz) kopuzun özellikleri, *altmış delik* ve *yetmiş dil* olarak ifade edilmiştir. Bu durumda Şor Türkçesinde kelime türetme ilişkileri bozulmamıştır. *Alton aas+tıg ... (purğı)* (*altmış delikli (boru)*), yapısındaki anlam *alton aas* “altmış delik” anlamı ile eş değerde değildir ve aynı zamanda belirteçli tamlama ile ifadelenmiş olan türeme temelinden daha geniştir. Çünkü *alton aas+tıg*’da (herhangi bir nesneye) sahip olma anlamı vardır. Aynı ilişki, temel ögesi +LXg ekiyle türetilmiş sıfatlarda ve daha karmaşık belirteçli yapılarda da vardır.

Şor Türkçesindeki +LXg eki ile oluşmuş sıfatların incelenmesinde, onların bir yandan diğer Türk lehçelerinde olduğu gibi diğer sıfatlardan çok farklı olmadığı, diğer yandan da geleneksel Türkçedeki sıfatlar hakkında görüşler çerçevesine dâhil olmadıklarını göstermiştir. Bu sıfatlar o kadar özgün ki, bazı araştırmacılar onları niteleme ve nispi sıfatlar ile ayrı bir gruba sokmaktadırlar. (İshakov 1961: 193). Ye. I. Ubryatova’ya göre +*laah* eki (+LXg ekinin Yakut Türkçesindeki biçimidir.) Rusçada olmayan ayrı bir kelime çeşidini oluşturmaktadır (Ubryatova 1950: 182).

İncelemiş olduğumuz türemişlerin özgün yapısı şöyledir: +LXg eki ile oluşmuş nispi sıfatlar (*ödük+tüg (kiji)* “çizmeli (kişi)”) karşılaştırma derecesini oluşturmazlar ve farklı birleşik belirleyici yapıları oluştururlar. Bu faktörler, bazı araştırmacıların +LXg ekini kelime yapma eki değil de şekil yapma eki olarak kabul etmelerine yol açmaktadır. +LXg eki ile oluşmuş sıfatların niteleme ve nispi sıfatlar olarak ayrılmalari +LXg ekinin statüsü sorununu ortadan kaldırmamaktadır. Bu sorunun çözümü bizce, türemişlere *zayıf türemiş* ve *güçlü türemiş şekiller* olarak bakıldığında mümkün olabilir (Melçuk 1997: 296-297). Ancak bu mesele, makalemizin kapsamı dışındadır.

Kaynaklar

- Direnkova, N. P. (1941), *Grammatika Şorsкого Yazıka (Şor Türkçesi Grameri)*, Moskova Leningrad: AN SSSR.
- Ishakov, A. G. ve diğerleri (1961), *Grammatika Tuvinskogo Yazıka, (Tuva Türkçesi Grameri) Fonetika i Morfologiya. (Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi)*, A. G. Ishakov, A. A. Palmbah, Moskova: Vostochnaya literatura.
- GAYA (1969), *Grammatika Altayskogo Yazıka (Altay Türkçesi Grameri)*, (Altay Misyonu üyeleri tarafından hazırlanmıştır), Kazan-Tataristan: Üniversite Yayınevi.

- Melçuk, İ. A. (1997), *Kurs Obşey Morfologii (Genel Şekil Bilgisi) 1. Cilt*: Fransızcadan çeviri Moskova, Viyana: “Yaziki russkoy kulturi”. Venskiy slavistiçeskiy almanah, Progress Yayınevi.
- Rassadin, V. I. (1978), *Morfologiya Tofalarskogo Yazıka v Sravnitelnom Osveşenii (Tofa Türkçesinin Karşılaştırmalı Grameri)*, Moskova: Nauka.
- SIGTYA (1988), *Sravnitelno-İstoriçeskaya Grammatika Tyurkskih yazıkov, Morfologiya (Türk Lehçeleri Tarihi Karşılaştırmalı Grameri, Morfoloji)*. (E. R. Tenişev’in rehberliğinde) – Moskova, Nauka.
- Ubryatova, Ye. I. (1950), *Issledovaniya po Sintaksisu Yakutskogo Yazıka (Yakut Türkçesinin Söz Dizimi Araştırmaları)*, Moskova, Leningrad.
- Yesipova, A. V. (1998), Osnovnoy Variant i Shematiçeskoye Predstavleniye Slovoobrazovatelnoy Affiksa (na Materiale Şorskogo Yazıka) (Kelime Yapma Ekinin Temel Varyantı ve Semantik Görünüşü (Şor Türkçesi Malzemeleri Üzerine) //Şorskaya filologiya i sravnitelno-sopostavitelniye issledovaniya: Sbornik nauçnih statey, Novosibirsk, s. 76-89.
- Zakiyev, M. Z. ve diğeri, (1993), *Tatarskaya Grammatika (Tatar Türkçesi Grameri)*, 1. Cilt. – Kazan- Tataristan: Tatarskoye izdatelstvo.

Taranan Kaynaklar

- Amzorov, M. P., Şentsova I.V., (1991), *Russko-Şorskiy Razgovornik, Kazak-Şor Erbekleri, (Ruşça-Şor Türkçesi Konuşma Kılavuzu)*, Novokuznetsk.
- Amzorov, M. P. (1991), *Şor Tilinin Grammatikazı (Şor Türkçesi Grameri)*, Novokuznetsk.
- Direnkova, N. P. (1941), *Grammatika Şorskogo Yazıka (Şor Türkçesi Grameri)*, Leningrad, Moskova: AN SSSR.
- Elektronniy korpus şorskih tekstov sozdan pri podderjke RFFI i NNIO (Şor Türkçesinin dijital metinleri) (Nemetskoye nauçno-issledovatel'skoye obşestvo), proje No 00-06-04005 NNIO-a.
- Kurpeşko-Tannagaşeva, N. N., Aponkin F. Ya. (1993), *Şor-Kazak Pazok Kazak-Şor Urgedik Söstük (Şor Türkçesi-Ruşça ve Rusça-Şor Türkçesi Sözlük)*, Kemerovskoye Yayınevi.
- Kurpeşko-Tannagaşeva, N. N., Akalın Ş. H. (1995), *Şor Türkçesi Sözlüğü*, Türkoloji Araştırmaları, Adana.
- Radlov, V.V. (1893-1905), *Oput Slovary Tyurkskih Nareçiy (Türk Lehçeleri Sözlüğü)*, Petersburg
- Sudoçakov, M. L., Çuljanov G. D., Kostoçakov G. V. (1992), *Şorsko-Russkiy Slovar, (Şor Türkçesi-Ruşça Sözlük)*, Novokuznetsk
- Verbitskiy, V. I. (1884), *Slovar Altayskogo i Aladagskagonareçiy Tyurkskogo Yazıka, (Türkçenin Altay ve Aladağ Lehçeleri Sözlüğü)*, Kazan-Tataristan.

Kısaltmalar

Arb. :Arbaçkova, L. N.

ŞG: Direnkova, N. P. (1941), *Grammatika Şorskogo Yazıka (Şor Türkçesinin Grameri)*, Moskova-Leningrad: AN SSSR.